

Az Integrity Lab előválasztási koncepciója

Tartalom

Összefoglaló.....	2
Miért kell az együttműködésről beszélni?	3
Miért előválasztás?.....	4
Az előválasztás alapelvei	5
Új szereplők bevonása.....	5
Jelenlegi pártok megerősítése.....	6
Politikai aktivitás.....	6
Lezárt megállapodás.....	7
Az előválasztás menete	7
Kik szavazhatnak?.....	7
Indulás feltétele.....	7
A szavazás helye	8
Szavazás módja: egyéni választókerületek és miniszterelnök-jelölt	8
Szavazás módja: országos lista	9
Közös vagy külön lista?.....	10
Melléklet.....	10

Összefoglaló

Az Integrity Lab a 106 egyéni választókerületre, miniszterelnök-jelöltre, az országos lista összeállítására, valamint a közös vagy külön listákon való indulás eldöntésére is alkalmas előválasztási koncepciót készített.

Az Integrity Lab előválasztási javaslatának négy alapelve, hogy az előválasztási folyamat

1. hatékonyan segítse új politikai szereplők (civilék, pártok, érdekképviseltek) megjelenését, belépését
2. vegye figyelembe a meglévő politikai erők beágyazottságát, szervezeti erejét és múltját
3. aktivizálja és tényleges politikai cselekvésre bírja mind a választókat, mind a jelölteket és jelölőszervezeteket
4. reális és minden résztvevő fél által elfogadható, nem megkérdőjelezhető eredménnyel záruljon.

Ennek megfelelően javaslatunk szerint a 106 egyéni választókerületi jelöltet és a miniszterelnök-jelölt személyét közvetlenül, míg az országos lista összeállítását közvetetten, szervezetekre voksolva dönthetnék el az előválasztásban részt vevő választók.

Az előválasztáson mindenki szavazhat, ha nagykorú, aláírt egy értényilatkozatot, és befizeti a 300 forintos részvételi hozzájárulást. Utóbbi alól mentesülnek az előválasztásban résztvevő szervezetek regisztrált, tagdíjat fizető tagjai. Regisztrálni, illetve ajánlani személyesen és online lehet, szavazni ugyanakkor csak személyesen.

Az előválasztáson bárki indulhat, aki elfogadja az előválasztás alapelveit, valamint megfelelő számú ajánlást összegyűjt. Ez egyéni jelöltek esetén 250, miniszterelnök-jelöltség esetén 5000 ajánlás. Az országos listás szavazáson való listaállítás feltétele legalább 10 egyéni jelölt állítása 10 különböző megyében és Budapesten, vagy 5000 támogató ajánlás az ország egészéből.

Az egyéni jelöltek és a miniszterelnök-jelölt esetén a többes szavazásra van lehetőség, azaz a választó a szavazólapon szereplő jelöltek közül mindazokra voksolhat, akit alkalmasnak, támogathatónak tart. A szavazás eredménye ennek megfelelően minden jelölt esetén egy 0-100 százalék közötti érték, ami azt fejezi ki, hogy a választáson szavazók hány százaléka tartotta alkalmasnak és szavazott rá. A szavazás győztese pedig az a jelölt, aki a legmagasabb arányban kapott támogató voksot.

Az országos lista esetén minden választó egyetlen szervezet előre összeállított listáját választhatja, annak személyi összetételébe azonban nincs beleszólása. A szervezetekre érkezett szavazatok arányos mandátumkiosztással, az országgyűlési választáson is használt d'Hont formulával osztjuk szét. A listára kerülés sorrendje a szavazatszámok alapján történik.

Az Integrity Lab javaslata alapján a közös lista kérdése az egyéni választókerületi eredmények megállapítása után dől el. Ha ugyanis van olyan szervezet, amely kellő számú választókerületben tudott győzni és így teljesíti az országos listaállítás feltételét, dönthet úgy, hogy külön listán indul, de csak abban az esetben, ha ez nem veszélyezteti a többi szervezet közös listaállítását.

Miért kell az együttműködésről beszélni?

A választási rendszer alapvetően határozza meg a pártok versenyét: ez szabályozza, milyen stratégia szerint indulnak az egymással versengő pártok, változtathat a szavazói viselkedésen, és hatással van az újonnan belépni kívánó alternatív szereplők lehetőségeire is. Egy teljesen arányos, listás rendszer, ahol a bejutási küszöb is alacsony (például 2-3 százalék, szemben a magyar 5 százalékkal) lehetővé teszi, hogy a kisebb rétegpártok, vagy akár egy-egy ügy képviselőjére létrejött pártok is önállóan induljanak, és a választást követő parlamenti mandátumok ismeretében tárgyaljanak a későbbi együttműködésről. Egy ilyen rendszerben a parlamenten kívül formálódó szervezeteknek is könnyű elindulniuk, így akár egyik választásról a másikra jelentősen átalakulhat a pártok listája, anélkül, hogy a politikai rendszer alapvető változáson menne keresztül.

Ezzel szemben egy olyan választási rendszerben, ami többségi logikát követ, tehát például egyéni kerületekben, relatív többséggel lehet mandátumhoz jutni, csak a széles támogatottsággal bíró, nagy pártok vagy pártszövetségek versenyeznek egymással. Egy ilyen rendszerben egy kívülről jövő szervezetnek a választáson egyből a bent lévő szereplőkkel kell versenyeznie, anyagi erőforrás és láthatóság szempontból is. Ennek eredményeképp új pártok jellemzően csak rendkívüli helyzetekben, kivételes politikai körülmények között tudnak bekerülni a parlamentbe.

A különböző országok választási rendszere és pártstruktúrája jellemzően a két fenti végpont között helyezkedik el – és folyamatosan változik. A magyar választási rendszerben egyaránt megtaláljuk az arányossági és többségi elemeket, ám egyértelműen utóbbiak dominálják. Ez különösen így van a 2011-es új választási törvény óta: egyrészt az egyéni választókerületekben folyó verseny kettő helyett egyetlen fordulóból áll, másrészt az országos listára kerülő győztes töredékszavazatok ezen az ágon is a legerősebb pártot segítik. A győzteskompenzáció 2014-ben hat plusz mandátumot jelentett a Fidesznek, míg az 5,4 százalékot szerzett LMP a parlamenti mandátumok 2,5 százalékát kapta, ami a legaránytalanabb átváltás 1990 óta – tehát még ha be is jut egy kis párt, parlamenti aránya jelentősen elmarad a választói támogatottságától.

A választási rendszer következtében éppen ezért az ellenzék célja, hogy minden EVK-ban egyetlen jelöltet állítson, aki formálisan az együttműködő szervezetekhez tartozik. Erre a töredékszavazatok rendszere miatt szükség van – a kapcsolat formája (közös lista vagy több, külön lista) ugyanakkor nem kizárólagos. Ha azonban az egyéni jelöltek függetlenként indulnának, úgy a rájuk leadott szavazatok nem kerülnének át az országos listára, így a pártok jelentősen kevesebb parlamenti helyhez jutnának.

Az együttműködés politikai szükségszerűségéből nem következik egyértelműen annak módja és formája. Egyrészt létrejöhet tárgyalásos módon, ahogy a 2014-es választási évben történt. Formája lehet a '14-es országgyűlési választáson látott teljes együttműködés, amiben a pártok neve, logója megmarad, vagy az önkormányzati választáson Budapesten és több városban is tesztelt koordinált jelöltállítás – ebben az esetben a pártok egyedül, vagy különféle együttműködésben indulnak, az adott város, kerület döntése alapján.

Miért előválasztás?

A 2014-es országgyűlési választások előtti tárgyalásos megegyezés a mai napig érezteti hatását: az abban résztvevő felek sokszor nyilvánosan is bírálják egymást az akkor történtek miatt, számos sérelem van az egykori Összefogás pártjaiban, politikusaiban. Ennek leglátványosabb példája talán a 2016-os dunaújvárosi időközi választás kampányában jelent meg, melynek során a baloldali pártok más-más megállapodásra hivatkoztak, mikor arról volt szó, hogyan legyen (legyen-e) közös jelölt. De alighanem a 2014-es sérelmek jelentek meg a '16 őszén egy-két alkalomra összeülő előválasztási kerekasztal során is, amikor a DK megvétózta a Liberálisok részvételét. Mindezek után kétséges, hogy a felek képesek lennének-e egy olyan megállapodásra, amibe mindenki őszintén részt tud venni, és ami kitart a 2018-as választásokig anélkül, hogy valamelyik szereplő újra akarná nyitni vagy nyilvánosan bírálná.

A másik szempont, ami a háttértárgyalásokkal szemben egy nyitott folyamat mellett szól, a növekvő állampolgári aktivitás és civilek felől érkező innováció. Esetükben a jelenlegi pártokkal szembeni bizalmatlanság akadályozhatja, hogy egy nem átlátható tárgyalásos formában vegyenek részt bármilyen együttműködésben. Erősen kétséges azonban, hogy csakis önálló erőből képesek lennének-e bejutni a parlamentbe, de még az elindulásukkal járó anyagi és emberi erőforrás megléte is kérdéses. Ez viszont közelíti őket egy olyan megoldáshoz, ahol függetlenségüket, integritásukat megőrizve, tagságuk és szimpatizánsaik által is legitimált módon csatlakozzanak valamilyen formában az ellenzékhez.

Az előválasztás tehát végső soron olyan helyzetet tud teremteni, amelynek eredményét a közösen meghozott szabályok miatt minden szereplő elfogad, maga a folyamat pedig az átláthatóság és a választói részvételének köszönhetően kap legitimációt.

Az előválasztás alapelvei

Az Integrity Lab előválasztási javaslata négy szempont alapján készült. A cél, hogy az előválasztás

1. hatékonyan segítse új politikai szereplők (civilek, pártok, érdekképviseltek) megjelenését, belépését
2. vegye figyelembe a meglévő politikai erők beágyazottságát, szervezeti erejét és múltját
3. aktivizálja és tényleges politikai cselekvésre bírja mind a választókat, mind a jelölteket és jelölőszervezeteket
4. reális és minden résztvevő fél által elfogadható, nem megkérdőjelezhető eredménnyel záruljon

Új szereplők bevonása

Az előválasztás egyik célja, hogy lehetőséget teremtsen olyan szervezeteknek és személyeknek megjelenni, akik maguktól, önerőből nem indulnának el. Az elmúlt években számos civil szerveződés jelent meg, esetenként több tízezres tüntetésekkel, aláírásgyűjtéssel, adományozással aktivizálva a választókat. E mozgalmak élén olyan

emberek állnak, akik nem kötődnek egyetlen párthoz sem, és tagságuk, szimpatizánsaik aligha terveznek szervezetenként átalakulni és pártként elindulni. Azt viszont egyre többen ismerik fel – többek között a tüntetésekre adott érdemi kormányzati reakció hiányából – hogy szakpolitikai követeléseik megvalósulásához politikai eszközökre (is) szükség van.

Egy előválasztáson e civil szervezetek, szereplők úgy tudnak megjelenni, maguknak és ügyüknek támogatást szerezni, hogy nem kell párttá alakulniuk, nem kell egy konkrét párthoz csatlakozniuk: személyi autonómiájukat megtartva, de a teljes ellenzék anyagi és infrastrukturális támogatásával folytathatják aktivizmusukat.

Jelenlegi pártok megerősítése

Az előválasztás másik kulcsszereplői a jelenlegi pártok: a mögöttük álló tapasztalat, a korábbi választásokon megszerzett legitimitáció, helyi beágyazottság mind-mind elengedhetetlen ahhoz, hogy az ellenzék egységesen és minél szélesebb körű támogatottsággal tudjon fellépni. A máshonnan induló erők együttműködését elősegítő előválasztásnak nem lehet célja a „régik” pártok kiiktatása vagy gyengítése, sokkal inkább az lenne a funkciója, hogy e szereplők jobban megtalálják a közös hangot szavazóikkal, jobban átgondolt módon politizáljanak. Az előválasztás nem csak a személyekről, hanem a szervezetekről is szól, ezért tartjuk fontosnak, hogy a listás ágon a pártszempont, az egyéni ágon pedig a személyi szempont legyen a domináns.

Politikai aktivitás

Az előválasztás egyik legfőbb funkciója, hogy növeli az elköteleződést, a politikai aktivitást és cselekvést. A választók jobban ki tudják fejezni, mit várnak az őket képviselni akaró politikusoktól, a politizálni kívánó szereplők pedig programmal, jövőképpel – és nem csupán egy Orbán-ellenes üzenettel – tudnak a szimpatizánsaik felé fordulni. Az előválasztás nem csodafegyver abban az értelemben, hogy ettől nem lesz automatikusan több szavazója az ellenzéknek, azonban beindíthat olyan kedvező folyamatokat, ahol az aktivitás, párbeszéd végül mobilizálni és meggyőzni tud most még bizonytalan választókat.

Lezárt megállapodás

Az előválasztás minden szereplő felé kötelezettségeket és lehetőségeket biztosít. Az előválasztásban részt vevők egy tisztázott játékszabályok szerinti kiválasztásban vesznek részt, amely folyamatot ők maguk és a szavazók hitelesítenek. Ezért az eredményt elfogadják, a kampány pedig ezen túl nem a személyi és együttműködési kérdésekről szól majd. A választói akarat a legerősebb legitimáció és biztosíték.

Az előválasztás menete

Kik szavazhatnak?

Az előválasztáson részt vehet minden 18. életévét betöltött állampolgár, aki megfelelő módon regisztrált. A regisztráció feltétele a szervezetek által közösen elfogadott értéknnyilatkozattal való egyetértés, valamint a 300 forintos részvételi díj befizetése. Az előválasztáson induló szervezetek tagdíjat fizető tagjai mentesülnek e költség alól.

Az előválasztás két hónap alatt lebonyolítható. A regisztrációnak két szakasza van: az első hónap során a regisztrációval egy időben – vagy bármikor a hónap alatt – a választók ajánlhatnak egyéni jelöltet, miniszterelnök-jelöltet, illetve országos listát állító szervezetet. Egy hónapot követően véget ér az ajánlási időszak, ám az előválasztáson való részvételre továbbra is lehet regisztrálni, a voksolást megelőző nyolcadik napig.

Regisztrálni személyesen, a résztvevő szervezetek által kijelölt irodákban, közösségi helyeken, valamint online felületen lehet. Ajánlásra szintén mind személyes, mind online módon lehetőség nyílik. Egy állampolgár több jelöltet és listát is ajánlhat.

Indulás feltétele

Egyéni választókerületi jelölt az a személy lehet, aki 250 érvényes aláírást összegyűjtött. Csak olyan választók ajánlása számít, akik az adott EVK-ban rendelkeznek bejelentett lakcímmel.

Miniszterelnök-jelölt az a személy lehet, aki 5000 érvényes ajánlást összegyűjtött.

Az országos listaállítási feltétele 5000 ajánlás az ország egész területéről, vagy 10 egyéni jelölt indítása 10 különböző megyében vagy Budapesten.

A szavazás helye

Szavazni a két hónapos regisztrációs és kampányidőszak végén, egy kijelölt napon lehet az ország egész területén. Míg a regisztráció és ajánlás esetén az online forma segíti, hogy az előválasztás minél több potenciális választót érjen el, ezáltal a jelöltté válás lehetőségét megkönnyíti, tényleges voksolásra csak személyesen van lehetőség. Az előválasztásnak ugyanis a tényleges, fizikai aktivitást is ösztönöznie kell, ki kell lépni a virtuális térből és olyan szavazókra van szükség, akik az országgyűlési választáson is hajlandók ezt megtenni.

Szavazásra az összes 10 ezer fő feletti településen lehetőséget kell teremteni, de ösztönözni kell a kisebb településeken való szavazást is. Ezért szavazókör lehet minden olyan helysín, ahol előválasztásban részt vevő szervezetek közül legalább három delegál olyan személyt, aki a választás tisztaságáért felel – függetlenül attól, hogy helyben indít-e jelöltet.

Szavazás módja: egyéni választókerületek és miniszterelnök-jelölt

Az Integrity Lab előválasztási javaslata alapján a két személyi döntés esetén a szavazási módszer a következő: a szavazólapra került jelölt mindegyikéről dönthet a választó aszerint, hogy támogatja-e, tehát tetszőleges számú jelölt felé fejezheti ki szimpátiáját. Szemben tehát egy egyszeri választással, a választó az összes általa elfogadhatónak, támogathatónak gondolt jelöltre voksolhat. Szemben a preferenciális szavazással, ebben a rendszerben nincs kitüntetett első vagy második hely, minden személyre leadott voks egyenértékű.

Ebben a szisztémában a kiemelt preferencia ugyanúgy kifejezhető, mint a többes ajánlás: ha valaki kifejezetten egyetlen jelölt mellé tenné le a voksát, úgy a többi jelöltre nem érdemes szavaznia. Ha azonban több, egyformán szimpatikus jelöltet is talál, úgy nincs arra kényszerítve, hogy válasszon közülük, ajánlhatja mindegyiküket.

A párhuzamos szavazásnak köszönhetően egyazon szervezetből is indulhat egymás ellen két – vagy több – jelölt, nincs az a veszély, hogy a szervezettel szimpatizálók megosztanák voksaikat és ezért e jelöltek egymást gyengítenék. Így ez a szavazási módszer a párton, szervezeten belüli versenyt is hatékonyan támogatja.

A szavazás eredménye tehát minden jelölt esetén egy 0-100 százalék közötti érték, ami azt fejezi ki, hogy a választáson szavazók hány százaléka tartotta alkalmasnak és szavazott rá. A szavazás győztese pedig az a jelölt, aki a legmagasabb arányban kapott támogató voksot.

Szavazás módja: országos lista

Az előválasztás során nem csak az egyéni jelöltek kiválasztása múlik a választókon, hanem a folyamatban részt vevő szervezetek által felállított országos lista összetételét is ők döntik el. Ebben az esetben nem személyekre, hanem a pártok, szervezetek által összeállított listákra szavazhatnak, ennek eredményeként alakul ki egy közös országos lista.

A szavazólapon a megfelelő számú ajánlást vagy jelöltet állító szervezetek neve, logója és a lista első öt helyén álló személy neve szerepel. A választók a listák közül egyet választhatnak.

A szervezetekre leadott szavazatokat országos szinten összesítik. Az országos lista mandátumkiosztása az országgyűlési választásokon is ismert d'Hont formula szerint képződik: ez mind a sorrend, mind az összesített mandátumszámok alapján valós képet mutat.

Ennek értelmében vesszük az egyes szervezetek által kapott szavazatok számát, majd külön sorokban a szavazatszámok felét, harmadát, negyedét, stb. Az így kapott, ún. D'Hondt-mátrixban megkeressük a legnagyobb szavazatszámot, és amelyik szervezet az oszlopában az található, kapja az országos lista első helyét. E szervezet ezt követően már a felezett szavazatszámával versenyez a többiekkel. Így sorban kerül kiosztásra az országos lista 93 helye.

Ennek eredményeként tehát a választók határozzák meg, az országos listán melyik szervezet milyen arányban szerepel, ám a konkrét személyek kiválasztása a jelölőszervezetek hatáskörében marad. Az így kialakuló országos lista arányosan képezi le az előválasztásban résztvevő szervezetek támogatottsági arányát.

Közös vagy külön lista?

Az egyéni választókerületi eredmények alapján az előválasztásban részt vevő szervezeteknek dönteniük kell az indulás és listaállítás módjáról. Ennek formája alapvetően egy közös szervezeti forma (közös lista vagy választási párt), azonban a feltételek együttállása esetén bármelyik résztvevő szervezet (vagy szervezetek összefogva) dönthet úgy, hogy külön listát kíván állítani. Ezt két feltétel teljesülése esetén teheti:

- egyéni győzelmei alapján megfelel az országos listaállítás feltételének, azaz legalább 27 helyen, 9 különböző megyében vagy Budapesten nyert előválasztást, és
- amennyiben jelöltjei külön indulnak, a megmaradó többi jelölt és szervezet közösen továbbra is képes országos listát állítani

Amennyiben van ilyen, úgy az előválasztás eredményeként a szervezet által megnyert egyéni választókerületekben a szervezet nevében elindított jelöltek támogatja minden, az előválasztásban résztvevő szervezet. Hasonlóképp: a többi egyéni választókerületben pedig e szervezet áll be a közös jelöltek mögé.

Az országos lista szintén átalakul, ha van olyan szervezet, aki a külön indulás mellett dönt: jelöltjei értelemszerűen lekerülnek a közös listáról, helyükre a mögöttük álló személyek kerülnek.

Melléklet

Példa az országos listára érkező szavazatok d'Hont módszer szerinti szétosztására. A példában összesen 400 ezer szavazatot kapott az öt szervezet, amiből az első sor szerint részesültek. Az első oszlop az ún. osztó sor, a mandátumkiosztás e számok alapján történik.

INTEGRITY LAB

	A szervezet	B szervezet	C szervezet	D szervezet	E szervezet
1	181 818	86 713	64 336	46 154	20 979
2	90 909	43 357	32 168	23 077	10 490
3	60 606	28 904	21 445	15 385	6 993
4	45 455	21 678	16 084	11 538	5 245
5	36 364	17 343	12 867	9 231	4 196
6	30 303	14 452	10 723	7 692	3 497
7	25 974	12 388	9 191	6 593	2 997
8	22 727	10 839	8 042	5 769	2 622
9	20 202	9 635	7 148	5 128	2 331
10	18 182	8 671	6 434	4 615	2 098
11	16 529	7 883	5 849	4 196	1 907
12	15 152	7 226	5 361	3 846	1 748
13	13 986	6 670	4 949	3 550	1 614
14	12 987	6 194	4 595	3 297	1 499
15	12 121	5 781	4 289	3 077	1 399

1. ábra: Példa d'Hont mátrix, 5 szervezet esetén, 400 ezer leadott voksal. A szavazatarányok a fiktív példában a következők: A szervezet – 45,5%, B szervezet – 21,7%, C szervezet 16,1%, D szervezet – 11,5%, E szervezet – 5,2%

A fenti példa esetén az országos listás helyekre a különböző szervezetek az alábbi módon jelölnek képviselőket: az A szervezeté a lista első két helye, a B szervezeté a harmadik, a C szervezeté a negyedik, az A szervezeté az ötödik és így tovább.

INTEGRITY LAB

A szervezet	B szervezet	C szervezet	D szervezet	E szervezet
1.	3.	4.	6.	18.
2.	8.	10.	14.	
5.	12.	17.	24.	
7.	16.	23.		
9.	21.	29.		
11.	26.			
13.	30.			
15.				
19.				
20.				
22.				
25.				
27.				
28.				

2. ábra: Az országos lista első harminc helyének kiosztása, szervezetek szerint

Ez tehát azt jelenti, hogy a fenti példa alapján az A szervezet 14, a B szervezet 7, a C szervezet 5, a D szervezet 3, az E szervezet pedig 1 helyet kap az első harminc közül.